

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie: Zastavenie poklesu biodiverzity do roku 2010 a v nasledujúcich rokoch: Trvalo udržateľné ekosystémové služby v prospech ľudstva“

KOM(2006) 216 v konečnom znení

(2007/C 97/03)

Európska komisia sa 22. mája 2006 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k danej téme.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 25. januára 2007. Spravodajcom bol pán RIBBE.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 433. plenárnom zasadnutí 15. a 16. februára 2007 (schôdzi z 15. februára 2007) 137 hlasmi za, 7 hlasmi proti, pričom 5 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie záverov a odporúčaní výboru

1.1 EHSV a Komisia sa zhodujú v opise situácie: Zachovanie biodiverzity je potrebná a kľúčová úloha, pri ktorej neexistujú iba eticko-morálne záväzky. Jestvuje aj dostatok ekonomických dôvodov, ktoré vyžadujú rýchle a úspešné konanie. Hospodárske straty, ktoré vyplývajú z poklesu výkonnosti ekosystému sa vyčísľujú už dnes na niekoľko 100 miliárd EUR. To je plytvanie, ktoré si naše národné hospodárstva jednoducho nemôžu dovoliť.

1.2 Úbytok druhov v Európe je výsledkom miliónov jednotlivých hodnotových rozhodnutí v posledných desaťročiach, ktoré sa v prevažnej väčšine uskutočňovali v rámci existujúcich zákonov. Podiel nelegálnej činnosti na poklese biodiverzity v Európe je okrajový.

1.3 Vývoj biodiverzity je napriek politickým sľubom žiaľ aj naďalej negatívny, čo nespočíva v tom, že by sa nevedelo, ako by sa dalo zabrániť úbytku druhov. Doposiaľ chýbala politická vôľa skutočne presadiť opatrenia, ktoré sú už dlho uznávané ako nevyhnutné. Skúsenosti so sústavou Natura 2000 hovoria samy za seba.

1.4 Komisia vo svojom oznámení správne pomenovala dôvody, ktoré o. i. spočívajú v „nedostatočnej správe a riadení a neschopnosti klasických ekonomík uznať ekonomické hodnoty prírodného kapitálu a ekosystémových služieb“. Tieto dôvody a skutočnosť, že eticko-morálne zdôvodnenie zachovania biodiverzity bolo pri procesoch plánovania a politického rozhodovania skôr druhoradé, viedli k súčasnému vyostreniu situácie.

1.5 Medzi požiadavkami a skutočnosťou sú veľmi veľké rozdiely, ktoré treba preklenúť, ak chceme zabrániť hroziacemu nebezpečenstvu straty dôveryhodnosti.

1.6 EHSV víta predloženie akčného plánu a uznáva zmysluplnosť 160 (!) opatrení, ktoré sú v ňom uvedené. Väčšina z nich

však nie je v žiadnom prípade nová. Sú už roky predmetom rokovaní. Budúcnosť teda ukáže, či politika predložením tohto akčného plánu nakoniec skutočne nájde silu uskutočniť zásadné zmeny považované za nevyhnutné, alebo či sa potvrdia obavy mnohých ochrancov prírody, že politika sa síce znovu verbálne dotkne tejto citlivej spoločensko-politickej oblasti, ale že zostane iba pri slovách.

1.7 EHSV za hlavný bod kritiky týkajúci sa oznámenia Komisie považuje chýbajúce strategické vysporiadanie sa s otázkou, ktorú nastolil vo svojom prieskumnom stanovisku z 18. 5. 2006 (!), prečo medzi požiadavkami, oznámeniami a skutočnosťou, ktoré sa týkajú zachovania biodiverzity vznikajú také značné rozdiely. EHSV ľutuje, že sa tento problém takmer vôbec nezohľadnil v oznámení Komisie a v akčnom pláne.

1.8 EHSV preto považuje za veľmi potrebné prednostne realizovať štvrtú oblasť politiky, ktorou je zlepšenie vedomostnej základne, aby si občania aj politici uvedomili skutočné následky svojho konania.

1.9 Treba vziať do úvahy, že je nevyhnutné pomôcť krajinám susediacim s EÚ posilniť ochranu biodiverzity a že EÚ a jej členské štáty nesmú spolufinancovať projekty, ktoré by mohli prispieť k rýchlejšiemu poklesu biodiverzity v európskych krajinách, ktoré nie sú členmi EÚ.

1.10 EHSV podporuje koncepciu globálnej zodpovednosti EÚ tak, ako ju opisuje Komisia. Zatiaľ čo EÚ a členské štáty použijú menej ako 0,004 % svojho ekonomického potenciálu na zodpovedajúce globálne opatrenia na rozvoj a udržanie biodiverzity, aj naďalej stúpa zodpovednosť za globálne ničenie biodiverzity (napr. tropické lesy). V budúcnosti môže byť vývoj na trhu s biologickými pohonnými hmotami zodpovedný za ďalšie vyhrotenie situácie.

(!) Ú. v. EÚ C 195, 18.8.2006, s. 96.

1.11 EHSV kritizuje, že samotný akčný plán je k dispozícii iba ako technická príloha a tým iba ako osobitný dokument SEK výlučne v anglickom jazyku. Vyzýva Komisiu, aby akčný plán preložila do všetkých úradných jazykov a postarala sa o jeho ďalšie rozšírenie cez internet ako aj v tlačenej podobe.

1.12 Na uskutočnenie cieľov akčného plánu má dohliadať existujúca skupina odborníkov na biodiverzitu. EHSV pokladá za naliehavé zapojiť oveľa intenzívnejšie občiansku spoločnosť.

2. Hlavné prvky a pozadie dokumentu Komisie

2.1 Potom, čo EÚ už v roku 1998 poukázala vo svojej stratégii pre biodiverzitu na doslovne „obrovský rozsah“ poklesu biodiverzity, zhodli sa predstavitelia štátov a vlád EÚ v roku 2001 na celi zastaviť „dramatický“ pokles biodiverzity (v EÚ) do roku 2010 ⁽²⁾. Európskej verejnosti na tomto stretnutí okrem toho sľúbili postarať sa o obnovenie biotopov a prírodných systémov.

2.2 V predkladanom oznámení, s ktorým bol predložený akčný plán na zachovanie biodiverzity, Komisia opäť podrobne a pôsobivo opisuje súčasnú situáciu v oblasti zachovania biodiverzity, lepšie povedané jej neustáleho poklesu. Tento pokles je, ako ukazujú všetky štúdie Európskej agentúry pre životné prostredie aj tzv. „červené zoznamy“ ohrozených druhov zvierat a rastlín na národnej úrovni, rovnako ako predtým nanajvyššie znepokojujúci. Komisia vo svojom oznámení konštatuje, že sme ešte veľmi vzdialení od sformulovaného cieľa zastavenia straty biodiverzity do roku 2010 a že vývoj, ktorý je stále negatívny, sa môže zvrátiť, „ale len na základe zásadných zmien politiky a praxe“.

2.3 Komisia ďalej uvádza, že „rýchlosť a rozsah implementácie sú nedostačujúce“ a požaduje „zrýchlenie implementácie na strane Spoločenstva i členských štátov“, pretože inak „Existuje reálne riziko, že sa globálny cieľ roku 2010 nesplní“.

2.4 Nesplnenie tohto cieľa by bolo podľa názoru Komisie dvojnásobne problematické, pretože zachovanie biodiverzity, je nielen eticko-morálna povinnosť tvorstva, ale zmysluplné a dôležité aj zo samotného hospodárskeho hľadiska. V oznámení sa podrobne uvádza, že biodiverzita je základom ekosystémových služieb, ku ktorým patrí o. i. „produkcia potravín, palív, vlákien a liekov, regulácia vody, ovzdušia a klímy, zachovanie úrodnosti pôdy, cyklus živín“. Globálne je „okolo dvoch tretín ekosystémových služieb na celom svete na ústupe“. Finančná škoda, ktorá týmto vzniká a ktorá sa dá iba ťažko určiť, sa v oznámení Komisie odhaduje na „rádovo stovky miliárd eur za rok“.

⁽²⁾ Pozri závery predsedníctva, Európska rada, Göteborg 15. – 16. júna 2001.

2.5 V oznámení Komisie sa ďalej kladie otázka, čo bolo doposiaľ urobené a s akým úspechom. Nezameriava sa pritom len na samotnú EÚ, ale zároveň opisuje aj globálnu situáciu a predstavuje globálnu zodpovednosť EÚ.

2.6 Samotnou podstatou oznámenia je vysporiadanie sa s otázkou, čo sa musí v budúcnosti udiť. Na tento účel je vypracovaný (avšak iba vo forme prílohy ako dokument SEK) **akčný plán EÚ**, ktorý pojednáva o **štyroch kľúčových oblastiach politiky**, definuje **desať prioritných cieľov** a špecifikuje ďalšie **štyri „kľúčové podporné opatrenia“**.

2.6.1 Prvá oblasť politiky sa zaoberá témou **„Biodiverzita v EÚ“**. V rámci nej je sformulovaných 5 z celkovo desiatich prioritných cieľov, a to

- chrániť najdôležitejšie biotopy a druhy v EÚ,
- zachovať a obnoviť biodiverzitu a ekosystémové služby v širších vidieckych oblastiach EÚ,
- zachovať a obnoviť biodiverzitu a ekosystémové služby v širšom morskom prostredí EÚ,
- posilniť zlučiteľnosť regionálneho a územného rozvoja s biodiverzitou v EÚ,
- podstatne znížiť vplyv invazívnych cudzích druhov a cudzích genotypov na biodiverzitu EÚ.

2.6.2 Druhá oblasť politiky sa zaoberá témou **„EÚ a globálna biodiverzita“**, pretože pokles biodiverzity nie je obmedzený na územie EÚ a EÚ ako aj členské štáty pristúpili na jednej strane prostredníctvom medzinárodnoprávných záväzkov k celosvetovej ochrane biodiverzity a na strane druhej nesú na základe svojich obchodných vzťahov spoluzodpovednosť na celosvetovom vývoji. Tu sú formulované ďalšie tri prioritné ciele, a to

- zásadne posilniť účinnosť medzinárodnej správy a riadenia biodiverzity a ekosystémových služieb,
- zásadne posilniť podporu biodiverzity a ekosystémových služieb vo vonkajšej pomoci EÚ,
- zásadne znížiť vplyv medzinárodného obchodu na globálnu biodiverzitu a ekosystémové služby.

2.6.3 Tretia oblasť politiky sa zaoberá témou **„Biodiverzita a klimatická zmena“** a formuluje cieľ

- podporovať prispôbovanie biodiverzity klimatickej zmene.

2.6.4 V štvrtej oblasti politiky sa oznámenie a zodpovedajúci akčný plán zaoberajú témou „**Vedomostná základňa**“ a požadujú ako desiaty a tým najmenej prioritný cieľ

— podstatne posilňovať v rámci EÚ a v celosvetovom kontexte vedomostnú základňu na zachovanie a trvalo udržateľné využívanie biodiverzity

2.6.5 Pri týchto štyroch kľúčových podporných opatreniach ide o

- zabezpečenie primeraného financovania
- posilňovanie rozhodovania EÚ,
- budovanie partnerských vzťahov,
- budovanie verejného vzdelávania, uvedomenia a účasti.

3. Všeobecné poznámky k obsahu oznámenia komisie

3.1 EHSV víta predloženie oznámenia a vytvorenie akčného plánu, ktoré boli predložené 22.5.2006, štyri dni po schválení prieskumného stanoviska EHSV na tému „**Kampaň EÚ za zachovanie biodiverzity – postoj a príspevok občianskej spoločnosti**“. EHSV konštatuje, že analýza súčasnej situácie ako aj príčiny sa v oboch dokumentoch takmer úplne prekrývajú.

3.2 EHSV konštatuje, že jednotlivé príčiny poklesu druhov a biotopov, ako napr. zintenzívnenie využitia pôdy resp. zrušenie doteraz extenzívne využívaného priestoru, úplné stavebné zakrytie krajiny a rozširovanie sídel atď., sú už roky známe a mnohostranne vedecky zdokumentované. Spočívajú buď na rozhodnutiach a opatreniach hospodárskych subjektov, resp. na politických rozhodnutiach v rámci existujúcich zákonov. Ohrozenie biodiverzity spôsobené nelegálnou činnosťou je relatívne malé. Ide teda o legálne politické, vecné a hodnotové rozhodnutia, ktoré vedú k strate biodiverzity. Často sú podporované resp. iniciované rozhodnutiami a podpornými nástrojmi EÚ, členských štátov a obcí.

3.3 Súlad medzi EHSV a oznámením Komisie ohľadne situácie a analýzy platí aj pri odôvodneniach, prečo je zachovanie biodiverzity potrebné. Komisia vo svojej správe uvádza eticko-morálne a hospodárske dôvody, EHSV vo svojom prieskumnom stanovisku hovorí o zmysle a o úžitkovej hodnote krajiny a biodiverzity.

Biodiverzita medzi politickými požiadavkami a skutočnosťou

3.4 Oznámenie Komisie, ktoré je potrebné vyhodnotiť, sa zaraďuje do dlhého zoznamu politických dokumentov, ktoré ohlasujú zastavenie poklesu biodiverzity. Neustále sa dávali nové politické sľuby, naposledy na stretnutí ministrov životného prostredia EÚ v decembri 2006, na ktorom bolo oznámenie Komisie schválené.

3.5 EHSV však musí skonštatovať, že medzi požiadavkami a skutočnosťou vznikajú príliš často značné rozdiely, ktoré verejnosť prirodzene vníma. Napríklad ministri zodpovední za politiku rybného hospodárstva stanovili koncom decembra 2006 lovné kvóty na tresku, ktoré sú však podľa názoru všetkých (!) morských biológov príliš vysoké a budú s najväčšou pravdepodobnosťou viesť k zničeniu stavov. Napriek tomu sa hovorilo o „dobrom výsledku“. Táto skutočnosť poukazuje buď na rozdielne hodnotenie problematiky a vzťahu príčin a následkov alebo na to, že táto téma bola síce prerokovaná, no v skutočnosti sa aj naďalej vedome realizuje politika, ktorá bude mať za následok stratu biodiverzity.

3.6 Výbor medzičasom poukázal na túto problematiku v celom rade stanoviskách na túto tému a varoval pred hroziacou stratou dôvery v politiku.

3.7 Medzi Komisiou a EHSV očividne existujú rozdiely v hodnotení otázky, do akej miery široké vrstvy obyvateľstva, politickí činitelia a najdôležitejšie hospodárske subjekty vidia a hodnotia problém poklesu biodiverzity a to, ako sa proti tomuto problému bude postupovať. EHSV pritom nepochybuje, že by strata biodiverzity zostala nespozorovaná. A nikoho, žiadneho občana ani politika nechce podozrievať, že sa vedome rozhodne oslabiť biodiverzitu. Avšak zjavne existujú veľké problémy skutočne posúdiť dlhodobé následky vlastných rozhodnutí a príp. z nich vyvodit' dôsledky. Ďalším typickým príkladom pre túto situáciu sú melioračné práce, ktoré sa v rokoch 2004 – 2006 vykonali v niektorých nových členských štátoch, okrem iného v Poľsku, a ktoré sú naplánované aj na obdobie rokov 2007 – 2013 v rámci programov rozvoja vidieka. Opatrenia na „obhospodarovanie poľnohospodárskych vodných zdrojov“, ktoré boli financované z prostriedkov EÚ spočívajú najmä v technických úpravách nív vodných tokov. Má to množstvo negatívnych následkov, v prvom rade pokles biodiverzity, pričom realizácia a plánovanie týchto opatrení sa bohužiaľ týka aj oblastí, ktoré by potenciálne mohli byť súčasťou siete Natura 2000.

3.8 Komisia hovorí o tom, že otázky zachovania biodiverzity budú hrať o. i. „dôležitú úlohu“ aj pri Lisabonskej stratégii, a aj Výbor regiónov sa vo svojom stanovisku k tomuto oznámeniu javí „potešený uzneseniami Rady z 23. – 24.3.2006, v ktorých vyzýva k tomu, aby sa cieľ do roku 2010 prijal do všetkých príslušných oblastí politiky Lisabonskej agendy“. EHSV má ale veľké pochybnosti, že to tak bude. Musí skôr skonštatovať, že úloha a významu biodiverzity v kontexte „hospodárskej politiky“ sa bude venovať pozornosť len okrajovo. Ako uvádza vyhodnotenie, v dokumentoch o Lisabonskej stratégii sa nájdú napríklad pojmy ako „biodiverzita“ a „ochrana prírody“, aj keď len okrajovo a rovnako je to aj pri národných reformných programoch.

3.9 Komisia má úplnú pravdu, keď vo svojom oznámení hovorí o „nedostatočnej správe a riadení a neschopnosti klasických ekonomík uznať ekonomické hodnoty prírodného kapitálu a ekosystémových služieb“. Ak by boli hodnoty skutočne uznané a následne by sa internalizovali „externé náklady“, nevznikol by problém v tejto forme.

3.10 EHSV už vo svojom spomenutom prieskumnom stanovisku poznamenal, že v súčasnosti skôr pribúdajú konflikty medzi rozličnými stratégiami na podporu hospodárskeho rastu a biodiverzity. Hospodársky rast je dnes často vnímaný príliš nediferencovane ako kvantitatívny rast a takýto hospodársky rast sa môže zachovaním biodiverzity obmedziť alebo sťažiť. Ochrana prírody a biodiverzita sa tak vo väčšine prípadov, pri ktorých ide napr. o vecné alebo plánovacie rozhodnutia, nechápe ako šanca na hospodársky rozvoj, ale často ako jeho prekážka. Iba tak sa dá vysvetliť neustály, niekedy dokonca vyostrený „tlak“, proti smernici o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín a smernici o ochrane vtáctva a z nich vyvinutej sústavy Natura 2000. Aj keď sa komisár pre životné prostredie Dimas svojho času vyslovil proti zmene spomenutých smerníc⁽³⁾, je zrejmé, že ochrana životného prostredia sa veľakrát vníma ako plošná konkurencia a brzda rozvoja a iba veľmi zriedkavo ako základ hospodárskeho rozvoja. Finančné náklady alebo záväzky, ktoré vyplývajú napr. z realizácie sústavy Natura 2000, sa pokladajú za farchu a nie za investíciu do budúcnosti, resp. sa na ne nepokytujú prostriedky.

3.11 Okrem tohto „ekonomického“ vnímania ochrany prírody a biodiverzity, ktorá je úplne v protiklade k ekonomickému odôvodneniu, ktoré uvádza Komisia na zachovanie biodiverzity, existuje aj druhý problém zapríčinený samotnými subjektmi zodpovednými za ochranu životného prostredia, ktorý viedol k vyostreniu konfliktu s vlastními pôdy resp. s jej užívateľmi. EHSV dal niekoľkokrát zreteľne najavo, že spôsob, akým sa napríklad plánoval a teraz realizuje systém Natura 2000 je dobrým príkladom toho, ako nemôže ochrana životného prostredia fungovať. Ministri na národnej resp. krajinskej úrovni odrazu kritizujú právne podklady, ktoré pred rokmi sami vytvorili. Finančné prostriedky na politicky sľúbené peňažné vyrovnanie pre poľnohospodárov nie sú k dispozícii a rozhodnutia sa prijímajú bez dotknutých vlastníkov pôdy alebo jej užívateľov namiesto toho, aby sa zapojili. Takáto ochrana prírody nie je dôveryhodná a vytvára nedôveru.

3.12 Veľa príkladov znázorňuje, že v rozumnej vzájomnosti by sa mohli docieľať značné úspechy, keby politika a správa dodržala svoje sľuby a vytvorili sa pravé partnerstvá.

Finančné rozhodnutia EÚ ako negatívny príklad

3.13 Práve finančné rozhodnutia z rokovania najvyšších predstaviteľov EÚ v decembri 2005 o finančnom výhlade na

⁽³⁾ Čo EHSV víta.

roky 2007 – 2013 dokumentujú svojím krátením 2. piliera spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP), ktorý je obzvlášť dôležitý na zabezpečenie biodiverzity skutočnosť, že pri politických úvahách sa napriek všetkým vyhláseniam obetujú ciele biodiverzity. Keď Komisia pol roka po spomenutých finančných rozhodnutiach z rokovania najvyšších predstaviteľov EÚ opisuje v akčnom pláne „zabezpečenie primeraného financovania“ sústavy Natura 2000 ako jedno zo štyroch kľúčových podporných opatrení, tak je to z obsahovej a formálnej stránky síce vnímané ako správna požiadavka, ktorá však nemá nič do činenia s politickou realitou. Zdôrazňuje skôr rozdiel medzi slovom a skutkom.

3.14 EHSV sa niekoľkokrát vyjadril, že 2. pilier SPP je po tom ako mu prideliť dodatočné úlohy, napr. financovanie systému Natura 2000 a realizáciu rámcovej smernice o vode, úplne podfinancovaný. Čo si má myslieť občan o politike, ktorá je zjavne rozporuplná a vyvoláva konflikty na mieste?

3.15 Výbor regiónov má preto úplne pravdu, keď sa vo svojom stanovisku vyslovil za to, aby sa pri hodnotení finančného výhladu 2007 – 2013 v roku 2008 určila značná časť prostriedkov na trvalú udržateľnosť poľnohospodárstva a ochranu krajiny.

3.16 Podobné platí pre požiadavku Komisie, ktorá je vo svojej podstate správna, že sa musí zabezpečiť, „aby finančné prostriedky Spoločenstva na regionálny rozvoj prospievali biodiverzite a nepoškodzovali ju“, rovnako ako „budovanie partnerských vzťahov medzi navrhovateľmi, vývojovými pracovníkmi a záujmami biodiverzity“. EHSV výslovne podporuje aj túto medzičasom niekoľkokrát vyslovenú požiadavku. Avšak aj tu sú zjavné rozdiely medzi (správnym) oznámením a každodennou politickou praxou, pretože v podstate sa nič nezmenilo. Stále sa stavajú projekty infraštruktúry (čiastočne spolufinancované EÚ) v chránených oblastiach a napriek potrebným kompenzačným a náhradným opatreniam na ochranu prírody však – pozri opis situácie EÚ – dochádza k strate biodiverzity.

3.17 EHSV sa mimochodom domnieva, že požiadavka týkajúca sa štrukturálnych fondov musí platiť na všetky výdavky EÚ, ak sa má vyhovieť vlastnej požiadavke vykonávať koherentnú politiku.

3.18 EHSV vidí východiskové body vo všetkých oblastiach, v ktorých nesie EÚ na základe svojich kompetencií zodpovednosť. Takýmto bodom by bola poľnohospodárska politika. Ako vyplýva zo situácie, súčasné právne úpravy však nestačia na celoplošné udržanie biodiverzity. Keď sa poľnohospodárske platby spoja „iba“ s dodržaním existujúcich zákonov, bude rýchlo zrejme, že sa tým biodiverzita nepodporí.

3.19 Priame platby poľnohospodárom, ktoré vytvárajú prevažnú časť agrárneho rozpočtu, nie sú zamerané na podporu biodiverzity, ale na prípravu poľnohospodárov na výzvy svetových trhov. EHSV však niekoľkokrát zdôraznil, že „Európsky model poľnohospodárstva“, ktorý o. i. zahŕňa aj zachovanie biodiverzity, nemožno dosiahnuť pri podmienkach svetového trhu. Nie je možné, aby boli poľnohospodári konkurencieschopní na celosvetovom trhu a zároveň od nich očakávať, že budú podporovať biodiverzitu.

3.20 Výbor preto žiada, že „pokiaľ podmienky na svetovom trhu skôr bránia poľnohospodárstvu, ktoré by bolo celoplošne v súlade s ochranou životného prostredia, ... (musia) politici vynaložiť zvláštne úsilie“, napr. v tom zmysle, že „podpora poľnohospodársko-ekologických opatrení sa natoľko zvýši, aby všetci poľnohospodári EÚ používali ekologické výrobné postupy“⁽⁴⁾ Aj v tomto prípade za slovami nenasledujú činy.

3.21 Je jednoznačné, že sa politická situácia pri ochrane biodiverzity podstatne odlišuje od situácie v iných oblastiach politiky, napr. finančnej politiky alebo politiky stability. V tejto situácii sa Komisia pokúša – čiastočne aj proti veľkému odporu – presadiť jasne rozpoznateľnú politickú líniu a existujú (pozri Maastrichtské kritériá) aj nástroje na podporu kurzu, ktorý je považovaný za správny. Zachovanie biodiverzity však stále zostalo len pri slovách politikov.

3.22 Práve preto sa EHSV vo svojom prieskumnom stanovisku zameral na otázku, aké spoločenské pozadie vyvolalo situáciu, že sa všetci vyslovujú za biodiverzitu, pričom však dochádza aj naďalej k rýchlej strate biodiverzity. Dospel k záveru, že spoločnosti (a veľkej časti politikov) je málo známy zmysel a úžitková hodnota biodiverzity. Ak ale nebudú plne akceptované a pochopené oba dôvody na zachovanie biodiverzity, potom nemôže byť príslušná politika účinná. EHSV preto žiadal stanoviť vysvetľovanie nevyhnutnosti zachovania biodiverzity za politickú prioritu. Predložený akčný plán EÚ sa síce dotýka tejto problematiky v rámci 4. oblasti politiky a „kľúčovými podpornými opatreniami“, avšak nie tak podrobne, ako by si to vyžadovala.

3.23 EHSV by sa chcel na tomto mieste vyhnúť opakovaniu výpovedí zo svojho stanoviska z 18. 5. 2006. Môže len požiadať Komisiu, Radu a Parlament, aby sa ešte raz zaoberali príslušnými úvahami EHSV. Dramatická situácia pri vývoji biodiverzity je známa a vznikla prevažne z legálneho konania. EÚ síce zaviedla niektoré opatrenia, ktoré však o. i. nie sú účinné aj preto, lebo sa uplatňovali len nedostatočne, ak vôbec. Naďalej sa prijíma veľa rozhodnutí, hoci sú kontraproduktívne.

4. Osobitné pripomienky

4.1 Ak je v jednom akčnom pláne urobených viac ako 160 rozličných návrhov na zlepšenie situácie, poukazuje to predo-

(4) „Budúcnosť SPP“, Stanovisko EHSV z 21.3.2002.

všetkým na to, že doteraz musia existovať nedostatky v mnohých politických oblastiach a na najrozličnejších úrovniach. Zároveň si však treba položiť otázku, či majú všetky opatrenia rovnaký význam a či sa budú všetky riešiť súčasne. Kladenie týchto otázok neznamená, že EHSV považuje čo i len jedno z uvedených opatrení za nesprávne. Má iba pochybnosti, či sa všetky naozaj dôsledne uskutočnia.

4.2 Podľa EHSV je prioritou bezodkladne a v rozsiahlej miere sa zaoberať 4. oblasťou politiky: naliehavo treba zlepšiť vedomostnú základňu o skutočnom význame biodiverzity a o skutočných dlhodobých následkoch príslušných rozhodnutí na biodiverzitu. Len na základe primeraných poznatkov akceptovaných politikou a spoločnosťou sa môže rozvíjať účasť, ktorá je politicky potrebná, aby sa uskutočnili hlboko siahajúce a základné zmeny v politike a praxi, ktoré Komisia považuje za nevyhnutné. Ci je v súčasnosti väčší nedostatok primeraných poznatkov a myšlienok, alebo či skôr chýba schopnosť a vôľa politiky sa presadiť je otázka, na ktorú sa dá len veľmi ťažko odpovedať.

4.3 Na EÚ sa bude jednoznačne pozeráť podľa toho, či usku-toční vyhlásenia, ktoré urobila vo svojom akčnom pláne, a zmení svoju odbornú politiku a politiku výdavkov. Finančné rozhodnutia z decembra vyvolávajú u mnohých dotknutých osôb pochybnosti, či sa táto zmena vážne uskutoční. Tieto pochybnosti narastajú so skutočnosťou, že ani tam, kde proti efektívnejšej ochrane biodiverzity nestoja žiadne hospodárske záujmy sa v minulosti nemohli dosiahnuť žiadne výsledky.

4.4 Ako príklad možno uviesť problémovú oblasť, ktorá sa v celom dokumente Komisie vôbec nespomína, hoci je veľmi dôležitá pri mnohých ohrozených druhov, a tou je lov. V 27 štátoch EÚ, vo Švajčiarsku a Nórsku je ročne zastrelených alebo chytených približne 102 miliónov vtákov, medzi nimi aj približne 37 miliónov spevavých vtákov. Tieto údaje pochádzajú z poľovníckych štatistík. Isté je, že vysoké straty sťahovavých druhov vtákov spôsobené poľovačkou sú dôležitým faktorom úmrtnosti.

4.5 Druhy vtákov ako cíbik chochlatý, močiarnica mekotavá, kačica chrapľavá, škovránok poľný, prepelica poľná, hrdlička poľná a slučka malá sú druhy, ktorých stavy sa v rámci celej Európy alebo v častiach Európy znižujú, a preto by sa mali a mohli chrániť pred lovom. Popritom je potrebné zohľadniť skutočnosť, že poľovačka na sťahovavé druhy zvierat slúži vo väčšine európskych krajín iba malej časti obyvateľstva ako vyplnenie voľného času. Neexistuje preto žiaden hospodársky dôvod, loví sa len pre zábavu. A predsa – alebo práve preto? – sa doteraz nedosiahol žiaden úspech. Stále znova sa ukazuje, aké ťažké je zmeniť samotné zvyky a ešte ťažšie je uskutočniť zodpovedajúce „hlboko siahajúce a základné zmeny“.

4.6 Grécky ostrov Tilos je pozoruhodne pozitívnym príkladom pre to, čo môže spôsobiť zákaz lovu. Od roku 1993 sa na tomto ostrove neloví, čo viedlo k enormnému zvýšeniu rozmanitosti a počtu druhov. EÚ podporila tento rozvoj o. i. prostredníctvom projektu LIFE.

4.7 EHSV by chcel na záver ešte zdôrazniť, že zdieľa koncepciu **globálnej zodpovednosti**, o ktorej sa Komisia zmieňuje. Konštatuje však, že EÚ sa ani tu ešte nemôže tešiť z víťazstva. Komisia vo svojom oznámení uvádza, že v súčasnosti sa používa iba „1/100 z celkových ročných rozpočtov Spoločenstva a členských štátov na rozvojovú pomoc“, to znamená menej ako 0,004 % všetkých výdavkov na medzinárodné projekty týkajúce sa zachovania biodiverzity.

4.8 Na druhej strane je vidieť vysokú spoluzodpovednosť za zničenie biodiverzity v iných častiach sveta. V oznámení sa spomína napríklad ničenie tropických pralesov. EHSV dáva na zváženie, že kľčovanie lesov je kontraproduktívne nielen z hľadiska ochrany biodiverzity, ale aj z dôvodu ochrany klímy: 20 % globálneho zaťaženia CO₂ pochádza z ničenia lesov!

4.9 EHSV upozorňuje na zjavné riziko, ktorému čelí poľnohospodárstvo a chovateľstvo pri rýchlom procese erózie genetických zdrojov na výrobu potravín.

4.10 EHSV vyjadruje hlboké znepokojenie nad tým, že by mohlo dôjsť napríklad v rámci realizácie stratégie biopalív EÚ k ďalšiemu masívnemu ničeniu tropických pralesov, ak sa bude používať lacnejší dovezený tovar namiesto domácich výrobkov vyrobených v súlade s ochranou životného prostredia. Malajzia v súčasnosti vyrába asi 5 miliónov ton palmového oleja ročne a plantáže založené na tento účel boli v období medzi 1985 a 2000 zodpovedné za približne 90 % z celkového kľčovania

dažďového pralesa. Teraz sa má vyklčovať ďalších 6 miliónov hektárov dažďového pralesa a v Indonézii dokonca 16,5 milióna hektárov na založenie palmových plantáží. Palmový olej je určený na export. Tepelná elektrárň v nemeckom meste Schwäbisch-Hall, ktorá sa často dáva za vzor energetickej politiky, používa na 90 % palmový olej!

4.11 EHSV by okrem týchto obsahovo a strategicky rozličných posúdení chcel poznamenať ešte dve dôležité formálne veci:

4.11.1 Dotknuté osoby a zainteresované kruhy veľmi hnevá, keď sa musia vyhľadávať rozličné dokumenty EÚ na vytvorenie úplného prehľadu o jednej a tej istej politickej oblasti. Na základe administratívnej úlohy skrátiť dokumenty Komisie nie je akčný plán, ktorý je uvedený v obsahu oznámenia Komisie ako príloha 1, priložený k oznámeniu Komisie. Existuje iba ako osobitný dokument SEK, pričom sa na príslušnej titulnej strane pojem „akčný plán“ vôbec nenachádza. Hovorí sa v ňom iba o „technickej prílohe“. Akčný plán je k dispozícii iba v anglickom jazyku (teda nie v ostatných úradných jazykoch) a písmo je veľmi zle čitateľné, čo je veľmi nepríjemné. EHSV preto Komisiu vyzýva, aby preložila akčného plánu do všetkých úradných jazykov a postarala sa o jeho ďalšie šírenie prostredníctvom internetu, ako aj v tlačenej podobe.

4.11.2 Komisia navrhuje, aby na uskutočnenie cieľov akčného plánu dohliadala existujúca skupina expertov na biodiverzitu. EHSV naopak navrhuje zapojiť oveľa intenzívnejšie občiansku spoločnosť práve vzhľadom na problém, ktorý bol detailne opísaný vyššie ako aj v prieskumnom stanovisku, že povedomie a z toho vyplývajúca účasť sú príliš nízke.

V Bruseli 15. februára 2007.

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Dimitris DIMITRIADIS